

STRESZCZENIE PRACY DOKTORSKIEJ

napisanej pod kierunkiem dr. hab. Piotra Garnarka

Wybrane aspekty psycholingwistyczne w nauczaniu języka polskiego jako obcego

mgr Joanna Prędoła

W pracy podejmuję problematykę świadomego włączania elementów psycholingwistycznych do praktyki glottodydaktycznej. Procesy poznawcze są przedmiotem badań wielu dziedzin: psychologii, biologii, etologii... Działanie procesów poznawczych wpływających na uczenie się jest również istotne z punktu widzenia nabywania języków, co stanowi ważny element mojej dysertacji. Trzy fundamentalne teorie nabywania języka zestawiam z ustaleniami metodyki nauczania języków obcych w perspektywie historycznej i współczesnej. Stanowi to punkt wyjścia do badania preferencji i oczekiwań cudzoziemców wobec procesu nauczania języka polskiego jako obcego. W pracy zweryfikowane zostały następujące hipotezy badawcze:

- Uczący się są w stanie rozpoznać intuicyjnie najbardziej efektywne elementy w uczeniu się.
- Uczący się przedkładają umiejętności praktyczne nad wiedzę o języku.
- Elementy gier, zabaw i rywalizacji są postrzegane jako najbardziej efektywne.
- Kontakt z tekstem autentycznym jest postrzegany jako efektywny.

Badanie preferencji uczących się języka polskiego jako obcego przeprowadzono na próbie 200 dorosłych respondentów w dwu ośrodkach dydaktycznych: Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej POLONICUM oraz prowadzącej kursy JPJO Fundacji Rozwoju „Oprócz Granic”. Były to osoby o różnym pochodzeniu, znajomości języków obcych, wieku, poziomie wykształcenia oraz różnych kompetencjach w obrębie języka polskiego.

W badaniu posłużyłam się metodą ankiety anonimowej, uznając takie narzędzie za formę najbardziej przyjazną dla respondenta, cechującą się jednocześnie precyzją w dostarczaniu danych. Kwestionariusz badawczy został tak skonstruowany, aby zawierać części wprowadzającą i zasadniczą. Respondenci podawali takie dane jak: wiek, płeć, narodowość, wykształcenie, język ojczysty, znajomość języków obcych oraz informację dotyczącą pozalekcyjnego kontaktu z językiem polskim. Na część zasadniczą ankiety złożyły się pytania dotyczące technik i treści nauczania.

Praca zbudowana jest z dwu części: teoretycznej i praktycznej. Część teoretyczna to trzy pierwsze rozdziały; rozdział czwarty stanowi element badawczy, piąty i szósty zawierają propozycje rozwiązań praktycznych, uwzględniających zarówno wiedzę teoretyczną z zakresu psycholingwistyki, jak i preferencje słuchaczy.

W rozdziale pierwszym omawiam najważniejsze teorie dotyczące akwizycji języka pierwszego stanowiące podstawę współczesnej psycholingwistyki. Zwracam w nim uwagę na hipotezę okresu krytycznego w perspektywie akwizycji języka u dzieci starszych oraz procesy uczenia się/przyswajania języka drugiego przez dorosłych.

W rozdziale drugim przedstawiam wybrane aspekty neurobiologiczne odniesione do języka: budowę mózgu, działanie mowy oraz funkcje półkul mózgowych. Mowa w nim także o procesach poznawczych, których przebieg i funkcjonowanie są szczególnie ważne w nauczaniu języków obcych. Są to: pamięć, uwaga i spostrzeganie. Ponadto poruszam kwestię stylów uczenia się i przyswajania wiedzy.

W rozdziale trzecim omówione zostały konwencjonalne i niekonwencjonalne metody nauczania języków obcych oraz te uwzględniające wykorzystanie nowych technologii.

Rozdział czwarty poświęciłam procesowi uczenia się z perspektywy słuchaczy. Prezentuję wyniki badania ankietowego, które miało na celu określenie treści i metod nauczania języka polskiego jako obcego uznawanych przez słuchaczy za najważniejsze i najbardziej efektywne. Badani oceniali następujące zagadnienia:

- zastosowania technik dydaktycznych, takich jak praca z tekstem (czytany i słuchany), praca indywidualna i grupowa,
- zastosowania gier i zabaw językowych,
- wprowadzenia elementów rywalizacji,
- efektywności poszczególnych rodzajów wizualizacji nauczanych treści (materiały kolorowe, grafy, tabele, materiały audiowizualne),
- stosowania konwersacji jako głównej metody poznawania słów i struktur językowych.

Pod kątem treści nauczania respondenci wypowiedzieli się w zakresie:

- gramatyki,
- słownictwa,
- tekstów autentycznych,
- frazeologii,
- treści kulturowych.

W rozdziale piątym zestawione zostały informacje uzyskane w toku badania, z wiedzą teoretyczną z zakresu procesów poznawczych. Są to propozycje odrębnych ćwiczeń, które mogą zostać włączone w toku zajęć.

Rozdział szósty, to próba integracji tradycyjnych metod nauczania z metodami aktywizującymi słuchaczy oraz ich preferencjami określonymi na podstawie badania. W rozdziale tym zawarte zostały propozycje sześciu kompletnych scenariuszy lekcji, których celem ma być stworzenie mechanizmu sterowania uwagą i spostrzeganiem oraz wspomagania możliwości zapamiętywania przy jednoczesnym uwzględnieniu różnic w preferowanych stylach uczenia się.

W zakończeniu zwracam uwagę na konieczność połączenia wiedzy psycholingwistycznej z praktyką glottodydaktyczną, uwzględniając jednocześnie oczekiwania i cele uczących się.

Zagadnieniem wartym uwagi i dalszych badań jest stosunek lektorów JPJO do efektywności metod i technik dydaktycznych oraz porównanie rezultatów z preferencjami uczących się. Interesującym przedmiotem badań wydają się być postępy w nauce grup nauczanych z wykorzystaniem metod tradycyjnych, w zestawieniu z osiągnięciami grup nauczanych z zastosowaniem nowych technologii oraz metod aktywizujących, a także motywacja (zarówno uczniów, jak nauczycieli) rozumiana jako czynnik warunkujący efektywność metod nauczania.

Warszawa, dnia 09.03.2018 r.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Janusz Pydłowski', is written below the date.